

Rigsombudsmanden på Færøerne

Vejledning om fri proces

Amtmansbrekkan 6, 100 Tórshavn, Telefon 20 12 00

Yderligere information kan findes på Rigsombuddets hjemmeside: www.rigsombudsmanden.fo

Hvad er fri proces

Fri proces er udtryk for, at staten yder økonomisk bistand med henblik på at sikre den enkelte borgers adgang til domstolene. Formålet med fri proces er således at sikre borgere med forskellige økonomiske forhold lige muligheder for at føre nødvendige retssager.

Når man har fået fri proces, fritages man for betaling af retsafgift og statskassen betaler salæret til advokaten.

Såfremt man taber sagen hvortil man havde fri proces, indebærer fri proces bevillingen ikke automatisk fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger. Det er retten som i disse tilfælde afgør, hvorvidt statskassen skal betale disse omkostninger i stedet for parten.

Virkningerne af fri proces omfatter hele sagen i den pågældende instans, samt fuldbyrdelse af afgørelsen.

Der er særlige regler for fri proces til skiftesager.

De gældende regler om fri proces findes i retsplejelovens kapitel 31 (Bekendtgørelse nr. 148 af 9. marts 2004 af lov for Færøerne om rettens pleje), samt i bekendtgørelse nr. 1505 af 18. december 2019 for Færøerne om fri proces.

Betingelser for fri proces

Betingelserne for fri proces vedrører sagens art, ansøgerens økonomiske forhold og et krav om, at ansøgeren skal have rimelig grund til at føre proces.

I hvilke sager kan man få fri proces

Som udgangspunkt kan der gives fri proces i alle borgerlige retssager, der behandles efter retsplejelovens regler.

I sager om separation og skilsmisse (sager efter retsplejelovens kapitel 42) behøver man ikke at søge Rigsombuddet om fri proces, hvis man er blevet sagsøgt eller appelindstævnt. I disse tilfælde vil retten beskikke en advokat, hvis man opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Er man derimod sagsøger, kan man som i andre sager søge Rigsombuddet om fri proces.

Der kan ikke gives fri proces til sager, der behandles i det administrative system, samt til straffesager.

Fri proces vil som udgangspunkt tillige blive afslået til sager, der udspringer af et forsætligt strafbart forhold, som ansøgeren ved endelig dom er fundet skyldig i, medmindre det krav, som er rejst mod ansøgeren, er åbenbart urimeligt.

Ligeledes gives der kun undtagelsesvis fri proces til sager der udspringer af ansøgerens erhvervsvirksomhed eller til sagsøger i sager om ærekrænkelse.

Er der mulighed for at få sagen behandlet ved et egnet klagenævn eller i det administrative klagesystem, bør denne mulighed som udgangspunkt være udnyttet, før der kan gives fri proces.

Økonomiske betingelser

Det er efter retsplejelovens § 330 blandt andet en betingelse for fri proces, at ansøgeren ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen.

Grænsen for, hvornår en person opfylder de økonomiske betingelser for fri proces fremgår af § 1, stk. 3 i bekendtgørelse nr. 1505 af 18. december 2019 for Færøerne om fri proces. Heraf følger, at fri proces kan meddeles, hvis ansøgerens indtægtsgrundlag er 336.000 kr. eller mindre. Hvis ansøger lever i et samlivsforhold, kan fri proces meddeles, hvis summen af parrets indtægtsgrundlag er 427.000 kr. eller mindre.

Det bemærkes, at beløbet forhøjes med 58.000 kr. for hvert barn, herunder stedbørn og plejebørn, under 18 år, som enten bor hos ansøger, eller som i overvejende grad forsørges af denne.

Beløbsgrænserne pr. 1. januar 2020:	
Enlige ansøgere	336.000 kr.
Ansøgere i ægteskab eller samlivsforhold	427.000 kr.
Forhøjelse for hvert barn	58.000 kr.

Ved beregningen af indkomstgrundlaget anvendes den skattemæssige årsopgørelse for det forrige kalenderår for ansøgeren og dennes eventuelle ægtefælle/samlever. Søges der eksempelvis om fri proces i 2020, skal årsopgørelsen for 2018 vedlægges. Søges der i december måned, skal årsopgørelsen for det sidste kalenderår dog også vedlægges.

Som indtægtsgrundlag benyttes summen af A-indkomsten, B-indkomsten og kapitalindkomsten, reduceret med eventuelle fradragsberettigede udgifter, jf. lagtingslov om landsskat og kommuneskat, samt lagtingslov om beskatning af kapitalgevinster.

Afviger ansøgerens eller dennes ægtefælles/samlevers aktuelle indkomstforhold væsentligt fra det, der fremgår af årsopgørelsen for det forrige år, lægges de tilsvarende aktuelle indkomstforhold til grund.

I sager om separation, skilsmisse og forældremyndighed (sager efter retsplejelovens kapitel 42) kan ansøgerens eget indtægtsgrundlag og indtægtsgrænse for enlige også anvendes.

Det følger endvidere af bekendtgørelsens § 5, at uanset om de økonomiske betingelser ikke er opfyldt, kan der undtagelsesvis, såfremt ansøgeren skønnes at have et ganske særligt behov for bistand, eller sagens omkostninger skønnes at blive ekstraordinært store, meddeles fri proces.

Rimelig grund til at føre proces

Det er efter retsplejelovens § 330 også en betingelse for fri proces, at ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces.

Denne betingelse betyder i almindelighed, at ansøgeren ud fra de foreliggende oplysninger skal have rimelig udsigt til at få medhold i sagen. Det bemærkes i denne henseende, at fri proces sager er ansøgningsager, hvoraf følger en lempelse af undersøgelsesprincippet for Rigsombuddet. Dette medfører, at ansøgeren selv skal tilvejebringe og indsende de oplysninger, som vedkommende mener, er af betydning for afgørelse om fri proces.

Såfremt ansøger ikke indsender oplysninger, der gør det muligt at vurdere om betingelserne for at meddele fri proces er opfyldt, kan Rigsombuddet vælge at afslå ansøgningen.

Samlet vurdering

Ved vurderingen af, hvorvidt der skal gives fri proces eller ej indgår blandt andet:

- sagens betydning for ansøger
- udsigten til at ansøger vil få medhold i sagen
- hvorvidt sagsgenstanden kan anses for at være bagatelagtig eller ej
- størrelsen af forventede sagsomkostninger i forhold til det sagen drejer sig om
- ansøgers adfærd i forbindelse med kravets opståen

Principielle sager

Jfr. § 331 i retsplejeloven, kan der, når særlige grunde taler derfor, gives fri proces, selvom de sædvanlige betingelser for fri proces efter retsplejelovens ikke er opfyldte.

Bestemmelsen i § 331 giver således mulighed for at give fri proces, selv om de almindelige betingelser jfr. § 330 ikke er opfyldt.

Det gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervmæssige situation.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at der med sager af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse navnlig sigtes til sager, der rejser hidtil uafklarede lovforklæningssspørgsmål, sager af mere betydende indgreb over for enkeltpersoner eller grupper samt sager, hvor afgørelsen vil kunne tjene som præjudikat ved senere tilfælde. Sager, som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervmæssige situation, kan efter omstændighederne være sager udsprunget af mindre selvstændig virksomhed.

Det er Civilstyrelsen i Danmark som kan bevillige fri proces efter § 331.

Hvordan søger man om fri proces

Ansøgninger om fri proces til retssager i 1. instans behandles af Rigsombuddet. En ansøgning skal indgives i så god tid, at Rigsombuddet kan nå at træffe afgørelse i sagen, inden retssagen afsluttes ved retten i form af, at sagen domsforhandles eller forliges.

Sager om fri proces til appelsager (anke- og kæresager) behandles af Civilstyrelsen.

Man har dog automatisk fri proces i højere retsinstanser, hvis man har haft fri proces og fået medhold i den foregående retsinstans, og sagen ankes af modparten. Man behøver derfor ikke at søge om fri proces på ny i disse tilfælde.

Hvad skal indsendes

Sammen med ansøgningen bør der indsendes alle relevante oplysninger og bilag, således at Rigsombuddet er i stand til at vurdere rimeligheden i kravet. Er der allerede udvekslet stævning, svarskrift og eventuelt andre processkrifter i sagen, bør de vedlægges.

Der skal desuden vedlægges kopi af ansøgerens og dennes eventuelle ægtefælles/samlevers skattemæssige årsoppgørelse for forrige kalenderår. Såfremt den aktuelle indkomst er væsentligt forandret siden forrige år, skal der endvidere vedlægges dokumentation for ansøgerens og dennes eventuelle ægtefælle eller samlevers aktuelle indtægt for de sidste 3 måneder.

Endeligt skal det fremgå, hvor mange børn, herunder stedbørn og plejebørn, under 18 år, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne. Såfremt ansøgeren er enlig, bør dette tillige fremgå af ansøgningen.

Til brug for ansøgningen, kan ansøgningsblanket, som findes på rigsombuddets hjemmeside, anvendes.

Du kan klage over Rigsombuddets afgørelse om fri proces til Civilstyrelsen. En klage skal sendes til Rigsombuddet, som videresender klagen til styrelsen med sagens akter.

Yderligere information:

Der findes yderligere information om fri proces på Rigsombuddets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo

Særligt for så vidt angår fri proces til appelsager henvises til Civilstyrelsens hjemmeside www.civilstyrelsen.dk.